

بنام خدا

دفتر توسعه آموزش دانشکده پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان

راهنمای تدوین طرح دوره - طرح درس

گردآوری و تدوین

دفتر توسعه آموزش دانشکده پزشکی

طرح دوره (plan course) طرح درس (plan lesson)

دوره در زبان عامه همان یک واحد درسی است و به اشتباه درس خوانده می شود . مثلا «درس بیوشیمی - دو واحد در رشته پرستاری» یک دوره محسوب می شود . هر دوره دو واحدی تئوری معمولا از 17 جلسه یا درس تشکیل می شود. طرح دوره مستندی است که در آن مشخصات طراحی یک دوره بطور کامل ثبت می گردد. طرح درس نیز چنین است تنها در محدوده یک درس (با تعریف بالا) انجام می شود .

برای کامل بودن کار برای هر دوره باید به تعداد جلسات آموزشی طرح درس تهیه شده باشد تا طرح دوره کامل باشد. یک چارچوب برای طرح دوره تدوین شده که آن را در زیر مشاهده می کنید.

توصیف دوره آموزشی

پیامدهای یادگیری پایان دوره:

- پیامدهای شناختی
- پیامدهای روانی حرکتی
- پیامدهای نگرشی

برای تکمیل این بخش ابتدا مطلب زیر را مرور کنید :

نوشتن پیامدها و اهداف آموزشی براساس استانداردها، طراحان تدریس باید نتایج مطلوب تدریس (پیامدهای یادگیری) را با واژه های مبتنی بر عملکرد (اهداف عملکردی) تشریح نمایند. طراحان درس باید برای نوشتن پیامدهای یادگیری یا همان اهداف عملکردی ، «تحلیل وظیفه یا مفهوم» و «تحلیل فراگیر» را انجام دهند چرا که منشاء اهداف عملکردی و یا پیامدهای پایان دوره، وظایف شغلی است که فرد بر اساس نقشهای مختلف خود بر عهده می گیرد . اهداف عملکردی آنچه را که فراگیران باید در پایان یک تجربه آموزش برنامه ریزی شده بدانند، انجام دهند یا احساس کنند را بطور ملموس و قابل درک بیان میکنند. پیامدهای یادگیری ممکن است در سطح رشته (اهداف کلی رشته -مثلا زمان فارغ التحصیلی) ، فازهای برنامه (اهداف حد واسط- مثلا فاز علوم پایه پزشکی یا دندانپزشکی) و بلاخره دوره (پیامدهای پایان دوره مثلا دوره بیوشیمی رشته پرستاری) تعریف شود

. در همین جا توجه کنید که هر یک از پیامدهای یادگیری یک دوره ممکن است که از چندین هدف رفتاری تشکیل شود که در زیر مجموعه آن قرار گیرد و هر یک از آنها در یک یا چند درس تامین گردد. تقسیم بندی و سطح بندی پیامدها و اهداف یادگیری یکسان است که در زیر با آنها آشنا می شوید.

هدف نویسی (اهداف آموزشی) باید حداقل شامل دو مورد از سه بخش عملکرد (Performance) ، معیارها (Criteria) و شرایط (Conditions) باشند. پیامدهای اهداف باید به صورت واژه هایی تعریف شوند که اندازه گیری اهداف را میسر نمایند. هر یک از بخشهای این اهداف به شرح زیر تعریف می شوند:

آنچه فراگیران باید در پایان درس بتوانند انجام دهند (Performance)

تا چه حد خوب باید بتوانند آن کار را انجام دهند (Criteria)

چه شرایطی باید وجود داشته باشد یا چه تجهیزاتی تا آنها بتوانند آن عملکرد را به نمایش بگذارند (Conditions)

بخش عملکردی (Performance) یک هدف آنچه را که فراگیر در پایان دوره بخوبی و با مهارت انجام خواهد داد، بیان می کند. این جزء ، یک فعالیت یا رفتاری است که باید در طول دوره یاد گرفته شود و پس از آن نشان داده شود. جمله عملکرد همیشه دارای یک فعل است و انتخاب آن معمولاً به نوع وظیفه ای که باید یاد گرفته شود ، مربوط است .بخش معیار (Criteria) یک هدف تشریح می کند که تا چه حد فراگیر باید خوب عمل کند تا عملکرد او قابل پذیرش محسوب شود. این بخش باید قابل اندازه گیری باشد. مقیاس ها را می توان برحسب کمیت، کیفیت، هزینه، زمان یا الزامات مشتری بیان نمود. معیارها را می توان از کارهای گذشته، نیازهای فعلی عملکرد، طرح های سازمانی آینده، پژوهش های آکادمیک و دولتی، پژوهش های مشتری محور، بهینه کاوی، و منابع دیگر استخراج نمود. معیارها بر دو نوع هستند: معیارهای فرآیند و معیارهای نتیجه. یک معیار فرآیند شرح می دهد که فراگیر تا چه حد خوب باید یک وظیفه را انجام دهد. و معیار نتیجه هم نتیجه انجام آن وظیفه را تشریح می کند. مثالهایی از معیارهای فرآیند عبارتند از: «پیروی از رویه های سازمانی»، «اجرای الگوهای ایمنی سازمان» و «در مدت ده دقیقه» نمونه هایی از معیارهای نتیجه می تواند شامل موارد زیر باشد: «رضایتمندی مراجعین»، «با کمتر از سه خطا» بخش شرایط (Conditions) هدف به این سؤال پاسخ می دهد: برای اینکه این عملکرد توسط فراگیر نشان داده شود، چه تجهیزات یا منابع دیگری لازم است؟

به مثال زیر توجه کنید:

روش جستجوی منابع در حیطه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت را در جستجوی پیشرفته گوگل بر اساس روش تعیین شده در Google Guide توضیح دهد.

طبقه بندی پیامدهای یادگیری (اهداف عملکردی) : طراحان درسی بیان اهداف عملکردی را با شناسایی انواع اهدافی که باید نوشته شود، شروع می کنند. مدرسین با توجه به طبقه بندی وظایف که قبلاً در فرآیند طراحی تدریس آماده شده است باید مشخص کنند که هر هدف به کدامیک از سه حیطه KAS زیر تمرکز دارد:

دانش (knowledge)

نگرش (attitude)

مهارت (skill)

بلوم و همکارانش (1956) این سه حیطه یادگیری را تعریف کردند:

1. اهداف شناختی (objectives cognitive): اهدافی که بر افزایش دانش فراگیران تمرکز دارد
2. اهداف عاطفی (objectives affective): اهدافی که بر تغییر نگرش های فراگیران تمرکز دارد.
3. اهداف روان حرکتی (objectives psychomotor) : اهدافی که بر ایجاد مهارت های حرکتی متمرکز است .

دانش به معنی حقایق و اطلاعات ضروری برای انجام یک شغل یا وظیفه است. مهارتها شامل توانایی رفتار به روشی است که با عملکرد موفق شغلی همراه است نگرش ها احساساتی در مورد عملکرد هستند که به دیگر افراد ابراز می شوند. هر یک از این سه حیطه شامل سطوحی است که از پایین به بالا پیچیده تر می شوند. طراحان درس از طریق شناسایی سطحی از هر حیطه که می خواهند فراگیران را به آن سطح برسانند شروع به نوشتن طرح دوره و طرح درس و طراحی سوالات آزمون خود می کنند.

نوشتن پیامدهای یادگیری (اهداف عملکردی)

برای نوشتن اهداف عملکردی طراحان درس باید با جمله زیر یا با کمی تغییر در آن کار را شروع کنند:

در پایان این درس فراگیران باید بتوانند

سپس باید ضمن بیان معیارها و شرایط، بخش عملکردی performance هدف را با استفاده از افعال مناسب بنویسند .

افعال مربوط به هر یک از سه حیطه شناختی، عاطفی و رفتاری در صفحات بعد ارائه شده است.

اجتناب از اشتباهات متداول در نوشتن پیامدهای عملکردی:

1. از نوشتن اهداف دارای کلمات زیاد اجتناب کنید و تا حد امکان آنها را با کلمات کمتری بنویسید .
2. از زبان مبهم استفاده نکنید. (کلمات و عباراتی از قبیل فهمیدن، آشنایی یا دانستن نباید استفاده شود)
3. هنگام تشریح شرایط ضروری، از نوشتن لیست طولانی تجهیزات و منابع مورد نیاز برای اجرای وظیفه خودداری کنید. (فقط وسایلی و منابعی را بنویسید که برای یک فرد منطقی و معقول مشهود نباشد).

حیطه شناختی (Cognitive domain)

حیطه شناختی دانش (Knowledge) فراگیران را مورد هدف قرار می دهد . سطوح مختلف حیطه شناختی همراه با توضیحات و تعاریف آنها و همچنین افعال هر سطح در جدول شماره 1 و شکل زیر آن آورده شده است .

جدول 1: سطوح مختلف و فعل های رفتاری هر سطح در حیطه شناختی

طبقات	توضیح	فعلهای رفتاری که باید برای تعریف اهداف آموزشی هر سطح بکار برد (به صورت زمان حال ساده و سوم شخص مفرد)
دانش Recall	اصطلاحات متداول را می داند مفاهیم اساسی را می داند روشها را می داند	تعریف می کند. توصیف می کند. مشخص می کند. فهرست می کند. نام می برد. تکرار می کند. بیان می کند. جور می کند. نسخه برداری می کند.
درک و فهمیدن comprehension	اصول را می فهمد تئوری ها را می فهمد قوانین را می فهمد	مثال می زند. حل می کند. ترجمه می کند. تمیز می دهد و تخمین می زند. توضیح می دهد. بسط میدهد. تعمیم می دهد. بازنویسی می کند. خلاصه می کند. پیش بینی می کند. شناسایی می کند
کاربرد application	مفاهیم و اصول را در موقعیت جدید به کار می برد قوانین و نظره ها را در موقعیت عملی اجرا می کند.	تمرین حل می کند. طبقه بندی می کند. تغییر می دهد. محاسبه می کند. نمایش می دهد. کشف می کند. اندازه گیری و کنترل می کند. تغییر می کند.
تجزیه و تحلیل Analysis	ساختار یک اثر هنری را تجزیه و تحلیل می کند جداول و نمودارها را تجزیه و تحلیل می کند یک متن ادبی را تجزیه و تحلیل می کند	به اجزاء تقسیم می کند. نمودار می کشد. مجزا می کند. تجزیه می کند. تفیک میکند. جدا می کند. ربط می دهد. بحث می کند.
ترکیب Synthesis	اصول و قواعد را با یکدیگر ترکیب می کند طرح جدیدی ابداع می کند. مطالب را با یکدیگر ترکیب می کند.	طبقه بندی می کند. در هم می زد. افشاء می کند. در هم می آمیزد. بازنویسی می کند. سخنرانی می کند. داستان می نویسد.

ارزیابی می‌کند. مقایسه می‌کند. انتقاد می‌کند. نتیجه‌گیری می‌کند. تفسیر می‌کند ربط می‌دهد. قضاوت می‌کند. داوری می‌کند. نمره می‌دهد. حمایت می‌کند.	یک اثر هنری را ارزشیابی می‌کند روش‌های تدریس را ارزشیابی می‌کند قوانین یادگیری را ارزشیابی می‌کند	ارزشیابی Evaluation
--	---	--------------------------------------

حیطه عاطفی Affective domain

حیطه عاطفی، احساسات، عواطف و نگرش را هدف قرار می‌دهد. سطوح مختلف حیطه عاطفی همراه با توضیحات و تعاریف آنها و همچنین افعال هر سطح در جدول شماره 2 و شکل زیر آن آورده شده است.

جدول 2: سطوح مختلف و فعلهای رفتاری هر سطح در حیطه عاطفی

طبقه	توضیح	فعلهای رفتاری که باید برای تعریف اهداف آموزشی هر سطح بکار برد (به صورت زمان حال ساده و سوم شخص مفرد)
دریافت (Receiving)	نسبت به اهمیت یادگیری، آگاهی نشان می‌دهد. نسبت به نیازهای انسان و مسائل اجتماعی حساسیت نشان می‌دهد. با دقت به فعالیتهای کلاس توجه می‌کند.	می‌پرسد. انتخاب می‌کند. دنبال می‌کند. قرار می‌دهد. نام می‌برد. اشاره می‌کند. توصیف می‌کند. مشخص می‌کند. با دقت گوش می‌دهد. سوال می‌کند. می‌نشیند. ارائه می‌دهد.
واکنش (Responding)	قوانین مدرسه را رعایت می‌کند. برای انجام کاری ویژه، داوطلب می‌شود. از مطالعه شعر و ادب لذت می‌برد.	پاسخ می‌دهد. کمک می‌کند. موافقت می‌کند. اجابت می‌کند. پیروی می‌کند. بحث می‌کند. تیریک می‌گوید. اجرا می‌کند. تمرین می‌کند. می‌خواند. گزارش می‌دهد.
ارزش گذاری (ارج نهادن) (Valuing)	به نقش علم و زندگی روزمره ارج می‌نهد. نسبت به رفاه و آسایش دیگران علاقه نشان می‌دهد. خود را در قبال پیشرفت اجتماعی متعهد می‌داند.	کامل می‌کند. پیشقدم می‌شود. دعوت می‌کند. ملحق می‌شود. پیشنهاد می‌کند. سهیم می‌شود. کار می‌کند. مطالعه می‌کند. تحسین می‌کند تشکر می‌کند.

سازماندهی ارزشها (Organization)	نقش برنامه ریزی منظم در حل مسائل را می شناسد. مطابق تواناییها،علائق و اعتقادات خویش برنامه ای برای زندگی خود تدوین می کند.	طرفداری می کند. تغییر می دهد. تنظیم می کند. مقایسه می کند. تعمیم می دهد. تعدیل می کند.تغییر می دهد.اصلاح می کند.منظم می کند.سازمان می دهد. ربط می دهد. ترکیب می کند.
تبلور کسب ارزش یا ارزشهای سازمان یافته در شخصیت (Characterizatoin)	برای انجام کار مستقل ،از خود اعتماد به نفس نشان می دهد. در فعالیتهای گروهی ،عملا همکاری می کند. عادات خوب بهداشتی را جذب می کند.	اعتقاد دارد. انجام می دهد. تمییز می دهد.تحت نفوذ قرار می دهد.کیفیت چیزی را تعیین می کند.

در اینجا با ذکر یک مثال با سطوح مختلف حیطه عاطفی بیشتر آشنا می شوید :

هر وقت بخواهید اهمیت و ارزش موضوع را در نزد دانشجویان مطرح کنید باید در حیطه نگرشی کار کنید.

مثال: جلب توجه دانشجوی پزشکی به درد بیمار و لزوم اقدام برای تسکین درد

در سطح اول (Receiving) دانشجو به وجود چنین مسئله ای آگاهی پیدا می کند. باید به درد بیمار هم توجه کرد.

در سطح دوم (Responding) دانشجو به درد بیمار حساس شود .

در سطح سوم (Valuing) به ارزش توجه به درد بیمار اعتقاد پیدا میکند .

در سطح چهارم (Organizing) دانشجو ارزشها و ایده های مختلف را در کنار هم سازماندهی می کند و این ارزش را در بین ارزش های خود رتبه بندی می کند .

در سطح آخر (Characterization) دانشجو به یک ارزش خاص معتقد می شود و آنرا در رفتارش تأثیر می دهد و فرد با این صفت (حساس به درد بیمار) شناخته می شود.

حیطه روان حرکتی (domain Psychomotor)

اهداف حیطه روان حرکتی بر مهارتهای فیزیکی که نیازمند هماهنگی مغز و فعالیت ماهیچه هاست تمرکز دارد . مثلا خم کردن یک لوله در آزمایشگاه که نیازمند بکارگیری مهارت دست یک فرد حرفه ایی است ، نمونه ایی از این اهداف است . دقت کنیم بسیاری از کارهایی که هم اکنون در آزمایشگاهها انجام می شود نیازمند مهارت

شناختی بوده و در حیطه روانی حرکتی نمی گنجد . دقت کنیم اهداف روانی حرکتی اهدافی است که نیازمند هماهنگی فعالیت ماهیچه ها با مغز انسان نظیر رگ گرفتن ، لوله تراشه گذاشتن و ... است. سطوح مختلف حیطه روان حرکتی همراه با توضیحات و تعاریف آنها و همچنین افعال هر سطح در شکل زیر و جدول شماره 3 آورده شده است.

جدول 3: سطوح مختلف و فعلهای رفتاری هر سطح در حیطه روان حرکتی

طبقه	توضیح	فعلهای رفتاری که باید برای تعریف اهداف آموزشی هر سطح بکار برد(به صورت زمان حال ساده و سوم شخص مفرد)
در یافت حسی (Perception)	توانایی استفاده از حواس برای هدایت فعالیت های حرکتی	تشخیص می دهد. می شنود. می بیند. بو می کشد. مزه می کند. لمس می کند.
آمادگی (Set)	شامل آمادگی ذهنی، فیزیکی و عاطفی است. این آمادگی برای پاسخ فرد به موقعیت های مختلف لازم است	تنظیم می کند. قرار می دهد پوزیشن می دهد. آماده می سازد جای می گزارد.
پاسخ هدایت شده (Guided Response)	مراحل اولیه یادگیری مهارتهای پیچیده شامل تقلید و آزمایش و خطا	تقلید می کند. شناسایی می کند. کپی می کند. تزییق می کند. تکرار می کند.
پاسخ عادت شده (Mechanism)	پاسخهای یادگرفته شده به عادت تبدیل شده و حرکات با اعتماد و مهارت بیشتر انجام می گیرد.	تنظیم می کند. می سازد نشان می دهد. اشاره می کند مخلوط می کند. دستکاری می کند.
عملکرد اتوماتیک (Complex Overt RESPONSE)	عملکرد بدون تاخیر و اتوماتیک	هماهنگ می کند. نشان می دهد. عمل می کند. حفظ می کند.
انطباق (Adaptation)	مهارتها بخوبی شکل دگر گرفته و فرد می تواند الگوهای حرکتی را در موارد لزوم تغییر دهد.	می سازد. تغییر می دهد. تکمیل می کند.
ابداع (Origination)	برای مشکل یا موقعیت ویژه الگوهای حرکتی جدید و متناسب خلق می کند.	می سازد. خلق می کند. طراحی می کند. تولید می کند. بازیافت می کند.

حال لازم است پس از مطالعه این بخش تلاش کنید تا پیامدهای پایان دوره خود را تنظیم نموده و در بخش پیامدهای یادگیری فرم طرح دوره ... بنویسید .

دقت کنید که همین کار در سطح درس هم تکرار می شود با این تفاوت که مثلا هر پیامد یادگیری در دوره ممکن است به چندین هدف رفتاری تقسیم شود که در یک یا چند درس تامین شود.

پیوست :

نمونه فرم طرح دوره

نمونه فرم طرح درس

Course Plan (طرح دوره)

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان سمنان
معاونت آموزشی دانشگاه
مرکز مطالعه و توسعه آموزش علوم پزشکی

☐ تغذیه و علوم غذایی ☐ بهداشت ☐ توانبخشی ☐ پیراپزشکی ☐ پرستاری ☐ دندانپزشکی ☐ پزشکی			دانشکده
			گروه آموزشی
			رشته / گرایش
کارشناسی پیوسته ☐ کاردانی ☐ کارشناسی ناپیوسته ☐ کارشناسی ارشد ☐ دکترای حرفه ☐ دکترای تخصصی ☐			مقطع تحصیلی فراگیران
			عنوان واحد درسی
☐ کارورزی ☐ کارآموزی ☐ عملی ☐ تئوری			نوع واحد درسی
تعداد واحد : زمان (ساعت) :			تعداد واحد / ساعت
			کد درس
			پیش نیاز / هم نیاز
			نام و نام خانوادگی مدرس / مدرسین
			رشته تحصیلی مدرس
			مقطع تحصیلی مدرس
			رتبه علمی
			پست الکترونیک
			آدرس / شماره تماس
			اهداف کلی
			(شرح توصیف درس)
			اهداف اختصاصی
			حیطه های یادگیری:
حیطه روانی حرکتی	حیطه عاطفی	حیطه شناختی	
☐ نمایش عملی	☐ سخنرانی توسط دانشجو	☐ سخنرانی و تدریس توسط استاد	روش های تدریس
☐ کارگاه آموزشی	☐ یادگیری مبتنی بر حل مسئله (PBL)	☐ پرسش و پاسخ	
☐ یادگیری مبتنی بر تیم (TBL)	☐ بیمار شبیه سازی شده	☐ بحث گروهی	
☐ آموزش مجازی	☐ Bedside teaching	☐ ایفای نقش	
☐ Project-Based Learning یادگیری مبتنی بر پروژه		☐ Concept Map نقشه مفهومی	

سایر (لطفا قید نمایید) :

ضوابط آموزشی و سیاست
های مدیریتی کلاس

اخلاق دانشجویی امتحانات تکالیف کلاسی حضور و غیاب
سایر:

منابع اصلی درس :

برنامه عناوین درس در هر دوره

شماره جلسه	عناوین کلی درس در هر جلسه	تاریخ ارائه	ساعت ارائه	روش تدریس	مواد و وسایل آموزشی	*روش ارزیابی
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						

تاریخ امتحان پایان ترم:

تاریخ امتحان میان ترم:

* توجه : لطفاً روش ارزشیابی (شماره مربوطه ذیل) به تفکیک عناوین درس را در جدول فوق در ستون مربوطه قید گردد .

1- آزمون کتبی :

الف : تشریحی (1- گسترده پاسخ 2- کوتاه پاسخ)

ب : عینی (1- چند گزینه ای 2- جورکردنی 3- صحیح /غلط)

4- مصاحبه(شفاهی)

3- انجام تکالیف عملی و پروژه

2- مشاهده عملکرد (چک لیست)

7 - سایر (لطفاً قید نمایید)

6- آزمون (کوئیز)

5- مشارکت کلاسی

روش
ارزیابی

امضاء :

تاریخ تکمیل فرم :

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
استان سمنان

دفتر توسعه آموزش

دانشکده پزشکی

طرح درس (Lesson Plan)

اطلاعات درس :

نام درس:	شماره درس:	نوع درس: (نظری/عملی)	تعداد واحد (ها):
رشته و دوره:	پیش نیاز (ها):	نیمسال تحصیلی:	محل برگزاری:

طرح درس روزانه:

شماره جلسه:		عنوان درس:		مدرس:		تاریخ ارائه:			
هدف کلی:									
اهداف رفتاری	حیطه یادگیری (شناختی/تکثرشی /بهارتی)	محتوای آموزشی (زئوس مطالب)	روش های یاددهی (فعالیت های مدرس)	روش های یادگیری (فعالیت های دانشجو)	رسانه ها و وسایل آموزشی	منابع علمی	شیوه ارزیابی	تعداد سوال (از 20)	نمره